

REVISTA POLITICĂ.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an 5 fl., pe jumătate de an 2 fl. 50 cr.; pentru România și alte țări pe an 14 lei, pe jumătate de an 7 lei. — Anunțurile costă: un șir pețit sau locul acestuia prima dată 6 cr., a doua 9 cr., iar a treia oară 12 cr. — Un număr costă 22 cr.

Abonamentele și anunțurile se trimit la redacțiune. — Anunțuri primesc și tipografia lui R. Eckhardt în Cernăuț. Abonenții din România, pentru înlesnire, pot trimite abonamentul și la librăria Socce & Comp. în București. — Manuscrisurile și corespondențele se trimit la redacțiune. — Scrisori nefrancate nu se primesc. — Manuscrisurile nu se înapoiază.

Ese la 1 și la 15 a fie-cărei luni.

Gazeta Cernăuțului din 27 Ianuarie cuprinde următoarea publicațiune a guvernului provincial:

Maestatea Sa Apostolică imp. și reg. a binevoit cu prea multul său patent din 23. Ianuarie 1891, să disolve camera deputaților a senatului imperial și să ordoneze facerea imediată a alegerilor noue în tot imperiul pentru camera deputaților.

Pentru executarea acestei prea multe ordonanțe publicate în gazeta de Viena și în foaia legilor imperiale se escriu în conformitate cu §§. 21 și 23 ai legii electorale din 2 Aprilie 1873 alegerile generale pentru camera deputaților a senatului imperial în ducatul Bucovina.

Pentru alegerile comunelor rurale formează: județele Cernăuț, Sadagura, Strojineț și Sirete un district electoral cu locul principal de alegere în Cernăuț;

județele Vijniț, Putila, Stanești, Coțman și Zastavna un district electoral cu locul principal de alegere în Vijniț;

județele Rădăuț, Solca, Suceava, Gurahumorului, Câmpulung și Dorna un district electoral cu locul principal de alegere în Rădăuț:

fiicare din aceste trei districte electorale are să aleagă un deputat.

Pentru alegerea orașelor formează capitala Cernăuț un district electoral și alege un deputat.

Apoi formează:

orașele Suceava, Siret și Rădăuț un district electoral cu locul principal de alegere în Suceava și aleg asemenea un deputat.

Locul și ziua alegerilor se fixează precum urmează:

I. Pentru comunele rurale ziua de 2 Martie 1891;

în Cernăuț pentru județele Cernăuț și Sadagura;
în Strojineț pentru județul Strojineț;
în Sirete pentru județul Sirete;
în Vijniț pentru județele Vijniț, Putila și Stanești;

în Coțman pentru județele Coțman și Zastavna;
în Rădăuț pentru județele Rădăuț și Solca;
în Suceavă pentru județele Suceava și Gurahumorului;

în Câmpulung pentru județele Câmpulung și Dorna.

II. Pentru orașe ziua de 4 Martie 1891.

III. Pentru camera de comerț și industrie ziua de 6 Martie 1891.

Alegerea se va face în Cernăuț în localitățile camerei de comerț.

IV. Pentru a II curie a proprietarilor mari ziua de 7 Martie 1891.

Alegerea se va face în localitățile comitetului provincial în Cernăuț.

Lista alegătorilor pentru acest corp electoral se va publica în gazeta provincială în conformitate cu §. 25 al legii electorale.

V. Pentru I curie a proprietarilor mari ziua de 7 Martie 1891.

Spre acest scop se trimite alegătorilor de cu vreme provocarea specială conform §. 53 al legii electorale.

Cernăuț, în 25 Ianuarie 1891.

Președintele imp. reg. al țării:

Anton conte Pace.

Suceava, 8 Februarie 1891.

Camera deputaţilor din Viena, precum se vede din publicaţiunea de mai sus, este dizolvată şi ministrul de finanţe Dunajewski a demisionat. Aceste ştiri preocupă toate spiritele. Alegătorii sunt convocaţi pentru zilele cele dintâi ale lui Marte la urnă şi candidaţii s'au pus în mişcare. Unul din cei mai silitori dintre candidaţi este domnul Emanuel A. Ziffer din Viena, fostul tovarăş al lui Ofenheim şi inginerul şef al construcţiunii căii ferate Leov-Cernăuţ-Iaşi, care aspirează la mandatul pentru oraşele Suceava-Rădăuţ-Siret, până acum reprezentate de domnul Eudoxiu baron Hormuzachi. Pentru caracterizarea acestei personalităţi vom să reproducem câteva date din viaţa şi cariera d-sale.

Dl. Ziffer a intrat în anul 1864 în serviciul companiei drumului de fier Leov-Cernăuţ, atunci concesionate. Ofenheim, care funcţiona atunci ca secretar general la calea ferată Cracovia-Leov, la care era Ziffer şef de linie, a avut ocaziune a cunoaşte inteligenţa şi energia extraordinară a acestuia şi i-a incredinţat, după ce a fost denumit de mandatar general al întreprinderii construcţiunii căii numite Thomas Brassey şi a marilor acţionarii ai acestei companii, conducerea construcţiunilor pe linia Leov-Cernăuţ-Iaşi. Ziffer a fost ataşatul tehnic al lui Ofenheim, şi după ce a demisionat Ofenheim a intrat Ziffer în locul lui în consiliul de administraţiune. În procesul contra lui Ofenheim a fost tras în cercetare împreună cu Liskowetz şi Ziffer, în urmă însă a funcţionat acesta ca martor în contra lui Ofenheim. În funcţiunea de inginer şef a făcut lui Brassey şi acţionarilor servicii escelente, pentru că a ştiut a trasa linia căii ferate aşa, că Brassey şi acţionarii au făcut afaceri admirabile pe seama statului şi a oraşelor atinse de linia căii ferate. Astfel în loc să se facă gara din Cernăuţ lângă grădina publică, precum a fost prevădută, s'a făcut în valea pârâului Clocucica. Suceava nu ar fi ajuns la decadenta în care se află, dacă s'ar fi făcut gara conform concesiunii în Suceavă şi nu în Iţcani. În contra ducerii căii ferate până în oraşul Suceava s'au obiectat atunci consideraţiuni strategice, pre carile ministrul de resbel de atunci, contele Degenfeld, le-a desmintit ca minciuni. Oraşul Sirete asemenea a sărăcit, pentru că nu a fost legat cu calea ferată, căci Rădăuţul a căpătat o legătură cu calea ferată de când a intrat exploatarea liniei Leov-Cernăuţ-Suceava în mâna statului. Aceiaşi chiverniseală s'au manifestat la toate construc-

ţiunile liniei amintite. Podul de peste Prut lângă Cernăuţ, pentru că nu s'a făcut după proiectul plănuitorului Schiffkorn, s'a sfărâmat; în procesul lui Ofenheim a incriminat Schiffkorn de-a-dreptul conducerea construcţiunilor, că aceasta în contra voinţei sale a slăbit din motive de chiverniseală sistemul său şi l'a ruinat. Întâmplarea aceasta cu podul de peste Prut l'a îndemnat pre guvern ca se insiste la revocarea d-lui Ziffer din Leov, ceea ce a şi urmat, fiind denumit de director tehnic pe lângă direcţiunea generală din Viena. Din cauza economiilor mari făcute la construcţiuni şi la alegerea trasei s'a ivit în decursul anului întâiu de exploatare a căii Leov-Cernăuţ-Suceava necesitatea multor reconstrucţiuni (amintim numai terasamentul de la Mihuceni), pentru cari cheltuielile au cădută în sarcina contului de exploatare şi carile au trebuit să le plătiască indirect contribuabilii. Aceasta a îndemnat apoi pre guvern în anul 1872 să sequestreze liniile austriace.

Dacă mai adăgem, că dl. Ziffer predomină atât în consiliul de administraţiune a companiei Leov-Cernăuţ-Suceava cât şi în cel al căilor locale bucovinene aşa că numai comitetul acţionarilor din Londra a numitei căi este într'adevăr independent am dis deocamdată tot despre numitul candidat. Despre administraţiunea căilor locale din Bucovina unde dictează dl. Ziffer am vorbit în locul acesta atât de adese ori, încât cetitorii noştri sunt în această materie deplin informaţi.

Fiecare se va întreba, de unde îndrăzneala D-lui Ziffer de a candida chiar în oraşele, la a căror decadenta după cele de mai înainte disese a contribuit atât de mult, ca constructor al căii ferate Leov-Suceava, cine îl sprijineşte şi ce voieşte cu dorinţa sa de a intra în parlament.

La întrebarea aceasta din urmă este răspunsul lesne de găsit. Ziffer este omul de încredere al marilor acţionarii ai căii ferate Leov-Suceava din Londra. Calea aceasta este acum în exploatarea statului şi ca deputat socoteşte va pute prin influinţa sa să scoată linia aceasta a drumului de fier din exploatarea statului, căci dacă nu va pute isbuti, să reprezenteze interesele capitaliştilor streini la regularea definitivă a relaţiunilor între stat şi compania amintită. Candidatura aceasta este prin urmare o candidatură în interesul capitalistilor engleji şi este o palmă în faţa alegătorilor celor trei oraşe, pentru că altfel nu putem numi insinuaţiunea, că chiar alegătorii oraşelor acestora pre carile le-a vinit să-i încredă mandatul lor.

Candidatura D-lui Ziffer este sprijinită de comitetul electoral liberal din Cernăuți; prin acest sprijin s'a caracterizat conducătorii liberali din Bucovina în modul cel mai elatant ca oamenii ce nu urmăresc interese politice ci se folosesc de politică pentru interese personale. Altmintrelea nu putem înțelege cum au putut conducătorii partidei liberale stărui la guvern în interesul candidaturii lui Ziffer și al lăsa se pice pe candidatul lor dela alegerea din urmă pre domnul consilier Miszkolczy, și înțelegem aceasta cu atât mai puțin, de oare ce după informațiunile de până acum dl. Miszkolczy nu ar fi avut să se lupte în orașele aceste cu un candidat al partidei naționale. Despre situațiunea noastră în general și despre isbăndeile noastre politice după o sprijinire orbisă a guvernului prin mai mult de 10 ani vom vorbi în numărul viitoriu.

Dimitrie Sturdza despre raporturile României cu Austria.

„Kreuzzeitung“ din Berlin publică următoarea scrisoare :

Ziarul D-Voastră din 8 Ianuarie a. c. conține un raport despre o convorbire, cerea a avut-o corespondentul D-Voastră cu mine în București. De oare ce acest raport îmi supusează într'un punct principal declarațiuni, carile nu corespund cu părerile mele, Vă rog să publicați următoarea rectificare :

Pasagiul respectiv, care doresc a-l rectifica, este : „Chiar acum, când în urma chestiunii ardeleni au devenit relațiunile între Ungaria și România aproape dușmănoase, trebuie să desvoalte România o îndoită precauțiune în încheierea de convențiuni vamale. Cu toate acestea ar pute România sub oare cari condițiuni să fie gata a face concesiuni industriei austriace, dacă ca compensațiune monarhia habsburgică ar acorda românilor ardeleni unele drepturi politice. În ori ce cas nu-i este ertat nici unui guvern român să lepede din mână arma aceasta, de care dispune acuma în contra Austro Ungariei.“

Eu nu am amestecat nici când astfel raporturile economice și politice ale României cu Austro-Ungaria, ca să poată fi vorba de compensațiuni a unei țeri într'o parte, și a celei-lalte într'altă parte. După părerea mea au astfel de compensațiuni, carile amestecă lucruri diferite la un loc, consecvențe rele și nu folosesc nimic pentru rezolvarea chestiunilor dificile.

Despre relațiunile carile ar fi de dorit pentru popoarele regatului Ungariei am putut să dic numai aceea, ce am spus adese și fătis și bărbaților de stat ai Ungariei, anume, că o convențiune liniștită și frățiască a acestor popoare este o necesitate politică atât pentru regatul Ungariei cât și pentru țerile ce stau cu acesta în relațiuni amicale, prin urmare și pentru România. România și Ungaria sunt prin pozițiunea lor geografică și prin relațiunile politice ale

Europei avisate una la alta. căci amândouă aceste regate sunt expuse la aceleași primejdii și trebuie să se teamă de același dușman.

Înțelegerea trebuie susținută de amândouă părțile, eară nu îngreuiată. precum s'ar face, dacă o parte ar voi să se amestece în afacerile interne ale celei-lalte părți. În special regatul României, care cu ajutorul principiului neintervențiunii a invins greutățile politice cele mai mari și și-a câștigat poziția sa actuală neatârnată, nu poate să întreprindă o intervențiune în afacerile interne ale altui stat, fără să formeze un cas periculos de precedentă în contra sa.

Este evident, că o tractare bună și frățiască a românilor din Ungaria ar face relațiunile politice ale ambelor regate mai intime, precum produce o tractare rea și nedreaptă o situațiune penibilă, pentru că mulți români din Ungaria, carii nu pot obține în patria lor pozițiunea dorită de dinșii, trec peste Carpați și arată suferințele lor românilor regatului. Nici Germania nu poate fără să suspine, când gândește la germâni din provinciile balcanice. Nici unui român din regat nu poate să-i vie în minte, să se folosiască de nemulțemirea românilor din Ungaria ca armă pentru a obține compensațiuni economice pentru regatul României.

Este un interes comun al României și Ungariei, ca aceste regate să se înțeleagă atât politicește cât și economicește. Dacă aceasta însă nu se poate ajunge deocamdată pe terenul economic, nu este esclusă înțelegerea pe cel politic. Aceasta însă ar fi, dacă o parte seau cea-laltă ar voi să folosiască relațiunile politice pentru a obține concesiuni economice.

Părerea mea despre atitudinea României este cât se poate de simplă. Ea are tot interesul pentru puterile centrale. Este limpede ca lumina soarelui, că aceste stăruiesc ca să susție pacea pentru popoarele Europei.

Pentru statele mici însemnează aceasta mai mult, decum un tractat de garanție seau neutralitate. Aceste sunt lucruri teoretice, pecând opera mare de pace făcută de principele Bismarck dă o siguranță reală. Tinera Bulgaria se poate desvolta sub scutul acestei formațiuni politice, puternice în toată liniștea. Pentru România nu poate să existe alt dușman, decât acela, care ar voi să desbine puterile centrale, căci această desbinare ar însemna invasiunea străină și pierderea tuturor avantajelor însemnate obținute în cei 50 de ani din urmă. Românii din regat voiesc conservarea și întărirea *statului quo* politic actual al Europei și nu o reînțoarcere la *statul quo* al tractatului dela San Stefano și al tendințelor acestuia. Din acest motiv trebuie să domniască între România și puterile centrale, prin urmare și Austro-Ungaria, relațiuni clare, carile esclud de tot armele ascunse.

În speranță, că D-Voastră, prea onorate domnule, veți primi rectificarea aceasta în „Kreuzzeitung“, rămân cu distinsă stimă al D-Voastră

22 Ianuarie 1891.

D. Sturdza,

Privire politică.

În 23 Ianuarie a publicat „Gazeta de Viena“ patentul imperial, care disolva camera deputaților și ordonează alegeri noue. Dilele pentru alegerile din Bucovina le publicăm după gazeta oficială din Cernăuț în alt loc. Senatul imperial nou se va întruni în a doua jumătate a luni lui martie. Disolvarea camerei a suprins toată lumea chiar, presa întreagă a monarhiei nu a avut idee despre această; ziarele din Viena spuneau chiar în ziua aceeași că începutul sesiunii parlamentare de primăvară este fixat pentru ziua de 10 februarie.

În partea inoficioasă a „Gazetei de Viena“ s'a recunoscut cu mulțumire activitatea folositoare și patriotismul camerei deputaților, mai ales cu privire la stabilirea echilibrului în bugetul statului. Apoi și dice, că și în acest parlament ca și în toate celelalte a devenit cătră sfirsitul periodului activitatea parlamentară mai greoaie; multe modificări petrecute în lăuntrul partidelor au făcut condițiunile majorității mai dificile și îndoielnice așa că cu privire la această situațiune și cu privire la misiunea viitoriului a devenit necesară clarificarea situațiunii politice. Dela alegerile viitoare se așteaptă un parlament, care va simți și lucra austriecește și care va combate cu energie năsuințele nepatriotice și extreme; totodată se așteaptă o majoritate, care va avea înțelegere pentru chestiunea socială. O majoritate omogenă nu se așteaptă, guvernul va avea misiunea să conducă cu firmitate politica statului la scopurile ei adevărate și conlucrarea fiecărui barbat moderat și patriotic îi va fi binevenită guvernului, dacă îl va sprijini.

După declarațiunile oficioase opozițiunea va consista în viitoriu din toate partidele extreme, anume din cehii tineri, antisemiții naționali-germani și din clericali extremi și este vorba, că în cas de trebuință să se întăriască ministerul cu elemente germane conservative.

Archiducele Franz Ferdinand va visita curtea rusească ce este o garanție pentru susținerea păcii.

Negociațiunile vamale cu Germania în Viena tractează acuma tarifele căilor ferate. Politica tarifelor pentru mărfuri a guvernului unguresc face multe greutăți, pentru că înlesnirile și avantejele introduse dela 1. Ianuarie au valoare numai pentru traficul mărfurilor din lăuntrul Ungariei. Germania cere aceleași favoruri și pentru produsele sale; în cerurile hotărâtoare austriace se afirmă, că prin procedul Ungariei s'au călcat în casul sceașta dispozițiunile uniunii comerciale și vamale ce există între ambele părți ale monarhiei, carile hotărăsc, că căile ferate în ambele țeri să fie tractate după aceleași norme, pecând ungurii stăruiesc neclintiți pe lungă punctă lor de vedere.

Ministrul președinte al României Manu a vizitat Parisul și Viena. Primirea sa în Viena a fost foarte amabilă. Cu privire la convențiunile comerciale a declarat în Viena, că vor fi în sesiunea aceasta obiectul

discusiunilor parlamentului. Ambele state atât România cât și Austro-Ungaria s'nt aplecat să reguleze relațiunile lor politico comerciale, așa că se poate aștepta chiar în anul acesta o înțelegere. Despre situațiunea politică a dis, că de oare ce statele cele mari urmează cu armările, trebuie și cele mici să gândiască la conservarea proprie; visita archiducelui Franz Ferdinand în St. Petersburg este un simptom eminent pacinic. Misiunea cea laltă a guvernului va fireforma administrațiunii interne, conversiunea rămășiței obligațiunilor rurale cu 6 la sută, și introducerea prafului fără fum.

Austro-Ungaria. Archidecesa Maria Antonia fiica archiducelui Carl Salvator a murit. Archiducele Eugen a reprezentat pre Împăratul la botezul feciorului al șeselea al împăratului german în Berlin. Proiectul de lege despre consiliul provincial de agricultură a fost primit în dieta boemă; nefind însă numărul recerut de constituție, de trei din patru părți ai deputaților de față a picat compromisul. În contra conducătoriului cehilor vechi Rieger au făcut studenții mari demonstrațiuni. Cehii tineri au atacat cu vehementă în dietă alianța cu Germania.

Dieta a fost închis după ce s'a primit bugetul.

Dieta din Tirol s'a închis după o propunere ca propozițiunile despre autonomia Tirolului, de sud să fie luate în desbatere de urgență. Se vorbește, că ministrul de finance este bolnav și numai este în stare să s'poarte ostenelele împreunate cu administrațiunea ministeriului său, din care cauza va fi denumit în funcțiunea de guvernor al bancei austro ungare. De oare ce însă ar trebui funcțiunea aceasta după un obicei stipulat să se conferiască unui ungur, trebui să fie știrea aceasta neadeverată.

În Viena este mare lipsă de cărbuni, provisiunile căii de nord nu sunt suficiente. Grija de înundațiunii în urma schimbării temperaturii este foarte mare în toate părțile monarhiei. Ambasadorul Turciei Sadulah Pașa s'a sinucis. Primatul Ungariei cardinalul Simor a murit. Ținerea unui tedeu salemuel în memoria revoluțiunii polone în Viena s'a interzis studenților poloni. Arhitectul Schmidt, constructorul palatului comunal din Viena a murit.

România. Ministrul de externe Lahovari a primit dela împăratul Austriei ordinul coroanei de fier I clasa. Capitanul de gendarmi Vacarescu a fost condamnat la trei luni închisoare pentru insubordinațiune și pentru maltrarea soldaților. Candidatul guvernului Andrei Popivici pentru alegerea în cameră în districtul vacant Ilfov a provocat la duel pentru învinuire ordinare publicate în unele ziare pre redactorii respectivi; aceștia nu s'au înfățișat preferază acuma însă a tăce. Candidatul opozițiunii a fost N. Fleva.

Statule „societății pentru unirea culturală a românilor“ au făcut în străinătate în general o impresie bună, de oare ce reiesă dintr'însele, că nu este vorba de o agitațiune iridentistă, ci numai de cultivarea simțului național între români și de misiunea culturală a românilor în Orient, carea s'a recunoscut sta-

tului român de congresul din Berlin. Deși Besarabia are o populațiune de 1,400.000 suflete, dintre cari sunt 890.000 români cercetează scolile numai 17.000 copii de ambe sexe deosebit de aceia, că pentru susținerea scolilor au fost încuviințate până acuma numai 6700 ruble este cercetarea pușinelor școli ale românilor imposibilă, de oare ce instrucțiunea se face numai în limba rusască și este oprit chiar cu copiii între o laltă să vorbiască românește. În anul acesta să vorbește că se vor înființa 72. școli noue dară se înțelege numai pentru scopul de a rusifica cu timpul populațiunea română din Besarabia. Situațiunea românilor din Besarabia este ca atât mai tristă, de oare ce nu este numai oprită înființarea de școli private române ci se împredecă cu cea mai rigorositate și procurarea de cărți în limbă română. Chiar cărțile românești pentru învățătura alfabetului se confiscă fără de orice considerațiune la frontiera Basarabiei.

Germania. Senatul imperial germân a respins o propunere pentru reducerea taxelor vamale pentru cereali. După declarațiunile cancelariului Caprivi guvernul nu se va lasa abătut prin votul acesta dela realizarea voinței sale.

Inoirea convențiunilor comerciale la 1 Februarie 1892 se așteaptă cu siguranță. În convențiunea cu Austro Ungaria să fie prevădută reducerea taxei vamale pentru grâu și secară dela 5 mărci la 3.50 mărci. În camera deputaților a declarat reprezentantul guvernului, că până acuma s'au aflat la fie care transport de rimători admiși din Rusia rimători infectați, a caror revocare o refuză organele rusești dela frontieră. Este dară o necesitate ca supraveghierea frontierei în contra Rusiei să fie earăși foarte apră

Francia. Ca toate dispozițiunile protectioniste și prohibitive ale majorității camere franceze n'a cutezat aceasta să se opue cu o minoritate însemnată declarațiunii ministeriului, că acesta nu va denuncia toate convențiunile comerciale și va renoi cele espirate. Imprumutul frances nou cu 3% de 869 $\frac{1}{2}$ milioane franci a fost subscris pe 14 $\frac{1}{2}$ ori. Popolațiunea, mai ales cea din Paris nedeprinsă cu frigul aspru a suferit foarte în earna aceasta; acuma au produs o miserie nouă înundațiunile. Pentru ajutorarea celor lipsiți s'au predat orașelor deocamdată 2 milioane, eară comunelor rurale 4 milioane franci. Subscripțiunile la privați au rezultate foarte bune, foarte mulți subseriu sume până la 50.000 franci.

Bulgaria. Germania și Austria din considerațiuni pentru Rusia au cerut dela guvern expulsarea nihilistilor, carii s'au notificat de guvernul rusesc. Guvernul bulgar s'a arătat foarte prevenitoriu deși are multe motive să se plângă asupra marelui număr de agitatori ruși, carii se trimit în Bulgaria prin mijlocul agenturelor panslaviste stabilite în România.

Serbia. Se vorbește, ca și regina Natalia se va muta cu șederea în străinătate. Guvernul a declarat Austriei că este gata a consimți la modificarea convențiunii comerciale.

Belgia. Moștenitoriul tronului, prințul Balduin

nepotul regelui, a murit neașteptat. Cause să fie tractarea greșită a mediacilor. Unicul moștenitor presuntiv al tronului este fratele său Albert în vârstă de 16 ani, un prinț cam slab de constituție și cu facultăți nu prea dezvoltate.

Sciri mărunte.

Personalii. Prietenul nostru, cunoscutul medic Dr. Sterie N. Ciurcu din Viena a sorbat în 1 Februarie a. c. în București cununia sa cu domnișoară Adeline Th. Ioan de Ploiești. — Fostul prefect al districtului Sucevei dl. Wilhelm Pompe este denunțat de consilier la guvernul provincial din Cernăuț.

Earna din anul acesta. Oamenii cei mai bătrâni nu-și pot aduce aminte de un frig așa de lung, cum este în earnă aceasta. Nu numai Europa nordică și cea mijlocie suferă foarte, în Europa de sud și Afrika de nord este earna mai simțitoare decât la noi. În Paris asemenea nu sunt oamenii desprinsi cu erni aspre; majoritatea poporului nu este prevădută cu îmbracăminte necesară pentru frig, ba cele mai multe locuințe nu au nici chiar o sobă cum se cade. În francia de sud și Spania, unde lipsesc toate întocmirile scutitoare de frig, șed oamenii în pat. — În Algier s'a întâmplat că un transport de 200 soldați au fost troieniți în omăt, și a trebuit să li se vie în ajutor pentru a-i scăpa. În Europa mijlocie s'a muiat vremea și înundațiunile au făcut deja mare stricăciune. Grija de inundațiunile de primăvară mai ales în părțile obârșâii râurilor este pretutindene foarte mare. Pelângă aceasta s'a ivit în multe locuri în urma înghețării râurilor și porturilor o mare lipsă de cărbuni, de oare ce mijloacele de transport ale căilor ferate nu ajung spre acest scop.

Epidemi de tifos. În Florenza a izbucnit precum se dice în urma apei rele de băut, o epidemie de tifos, carea seceră mii de vieți: Cadavrele leduc la groapă numai noaptea. Popolațiunea mai avută a părăsit aproape de tot orașul.

Societatea academică „Academia ortodoxă“ va ține o conferință solemnă în 11 Februarie a. c. 4 oare p. m. în sala sinodală a palatului metropolitan cu următorul program:

1. „Cuvânt de deschidere“ rostit de presidentul societății.
2. „Imnul către preacurata maică“, cuv. de I. Grozescu, octet în D-dur de I. Vorobehievici.
3. „Sosirea primăverii“, cor cu solo-tenor II. (Z. Percec) cuv. și mus. în C-dur de C. Porumbescu.
4. „Единородный сын“ (Unule născut fiule) comp. în G-moll de Bortnianski.
5. „Despre datorințele copiilor față cu părinții“, discurs de T. Popescu.

6. „Ce te legeni codrule?“ cor cu solo-tenor și — bas (M. Ursulean și I. Pohăța) com. în G-dur de I. Vorobchevici.

Pausă.

7. „O rugăciune“ duct (M. Ursulean și G. Draeinschi) în F-dur.

8. „Psalmul 136“ (cu test slăvean) comp. în F-dur dedicat „Academiei ortodoxe de I. Vorobchevici.

9. О кровопролитныхъ гоненіяхъ христіанскої вѣры ко времена римскихъ Императоровъ. (Историческое начертаніе вообще) de K. Bohatyretz.

10. „Earna“, cuv. de Xenopol, comp. în C-dur cu solo-tenor (M. Ursulean) de C. Porumbescu.

11. „Din ședătoare“ poutpuri poporal în D-dur de I Vidu.

*

Societatea doamnelor române din Bucovina în sesiunea constitutivă din 6 Faur și-a constituit comitetul în modul următor: d-nele baroneasa E. de Petrino-Armis, presidentă; E. de Popovici, vicepresidenta I; S. Stefanovici, vicepresidenta II; A. Isopescul, secretară; baroneasa A. de Mustatza, cassieră; baroneasa S. de Hurmuzaki, controloră; A. Copaciu, custodă; fără funcțiune în comitet sânt alese d-nele: baroneasă V. de Stîrcea; C. de Buberl; M. de Grigorcea; baroneasa P. de Vasileo; E. de Volan; A. de Onciul; I. Ioanovici și E. Morariu.

În comisiunea revêduitoare D-nele: A. de Volcinschi; V. Turcan și J. Seleschi.

În urma § 16 al 2 al. statutelor ca ajutor la cassariat dl. V. V. Repta ear' la secretariat dl. Dr. D. Onciul.

*

Balul soc-acad. „Junimea“ a reușit foarte splendid. Raportul detaliat îl vom publica în Nrul viitoriu al foaiei noastre.

Mulțămită publică.

S. Sa domnul administrator al parohiei Bosanci Victor Zurean a binevoit ca și în alte rânduri a ajutama copii serm ni dela școala de sub conducerea subsemnatului dăruind 27 diferite manuale didactice precum și 40 exemplare „Cărți de rugăciuni“ editura librăriei N. I. Ciureu Brașov cu un cuprins foarte bogat de rugăciuni frumoase în prosă și poezie. Pe lungă acestea a mai binevoit nobilul amic al tineretului a îmbogăți și biblioteca școlărilor a cărui fundătoriu e S. Sa cu 38 de exemplare tot din librăria d-lui Ciureu din Brașov.

Pentru această îngrijire adevărat parintească vin ai aduce părintelui Zurean în numele celor sprijiniți precum și din partea oficiului școlar cele mai adevărate mulțămiri.

Oficiul școlar din Bosanci.

Semnat:

George Janovici.

Spre înzestrarea copiilor sermani dela școala poporală din loc, cu cărți și requisite școlare necesare au binevoit a contrebui următorii binefăcătorii: Dl. paroch George Andronic 1 fl.; dl. cooperator Ioan Bucevschi 50 cr.; cantorul bis. Casian Șindelar 20 cr.; antistele G. Calance 50 cr.; Mihai Bercea 1 fl.; Simion Bercea 50 cr.; Simion Zurean 50 cr.; V. Galatiuc 10 cr.; Pl. Ivaniuc 10 cr.; V. Palaghian 40 cr.; Mift. Ivanec 10 cr.; Al. Rușceac 20 cr.; V. Coruliuc 20 cr.; T. Solotchi 20 cr.; S. Ivanec 10 cr.; N. Todorean 10 cr.; D. Ivanec 10 cr.; S. Chibac 10 cr.; G. Medvighi 5 cr.; G. alui Dumitr. Ciornei 10 cr.; D. Bodnarașu 8 cr.; G. Todorean 10 cr.; P. Chibac 10 cr.; V. Scutelnic 20 cr.; Epitropia femeilor 20 cr.; El. alui Nic. Chibac 12 cr.; Toad. Todorean 10 cr.; V. Bercea 20 cr.; N. Chibac 10 cr.; G. Nicolaievici 20 cr.; G. Preotescu 10 cr.; N. Tanasoi 10 cr.; G. Ciornei 20 cr.; V. Olexeiciuc 20 cr.; Feciorii din sat pentru licența primită de a îmbla prin satucolinda și cu uratul 2 fl.

În numele copiilor sermani, cari s'au făcut părtași de această binefacere, roagă consiliul școlar local pre toți onorații contribuenți a primi pe aceasta cale mulțămira cea mai călduroasă pentru ofertele D-Sale.

Ostrița într'al 29 Ianuarie 1891.

În numele consiliului școlar local:

Ioan Bucevschi,
cooperator.

În folosul societății „Școala română“ au mai încours:

I. Oferte benevole:

1. Dela Î. P. C. Sa dl. archimandrit din Suceavă Emanuil Ciuntuleac 10 fl.

2. Dela Î. P. C. Sa dl. archimandrit din Putna Desideriu Cozub 9 fl.

3. Dela dl. paroch din Bahrinesci Stefan Seleschi 10 fl

II. Prin Liste:

La Lista Nr. 87 incredințată d-lui judecătoriu districtual din Câmpulung Teodor V. Stefanelli, prin care au încurs încă într'a 27 August 1890 60 fl., au contribuit următorii binefăcătorii: D-na Emilia Stefanelli 2 fl.; dl. Teodor V. Stefanelli 2 fl.; d-nii Ioniță Miercheș și Iacob Greiner 18 fl.; administrația fierestului Iacob Greiner 10 fl. Din Fundul-Moldovei: Dl. Myron Ciupercovici 1 fl. 20 cr.; dl. Pintilei Tonigariu 1 fl.; dl. Georgi Șandru 50 cr.; dl. Vasile Cocârță 40 cr.; dl. Ignat Șandru 40 cr.; dl. Georgi Bomai 50 cr.; dl. Ioniță Șalvariu 50 cr.; dl. Anton Bărgăuan 50 cr.; dl. Gavril Șandru 50 cr.; dl. Costan Burduhos 1 fl.; dl. Stefan Ursescu 50 cr.; dl. Mendel Rubin 5 fl.; dl. Getzel Pistiner 2 fl.; dl. Getzel Gronich 1 fl.; dl. Ioniță Mihaleca 50 cr.; dl. Costan Tonigariu 50 cr.; dl. Costan Ciupercovici 20 cr.; dl. Nițuca Ciupercovici 50 cr.; dl. Andrii Ciupercovici 10 cr.; dl. Ioniță V. Ciupercovici 40 cr.; dl. Ioan Roman 50 cr.; dl. Teodor Ciupercovici 20 cr.; dl. Ioniță Tonigariu 20 cr.; dl. Ni-

colae Samson 20 cr.; dl. Michaiu Samson 20 cr.; dl. Pintilei Timpău 20 cr.; dl. Costan Popovici 20 cr.; dl. Dimitriu Timpău 20 cr.; dl. Simion Herlea 50 cr. dl. Teodor Rasa 20 cr.; dl. Vasile Rusan 20 cr.; dl. Petru Pomăhaciu 20 cr.; dl. Teodor Pomăhaciu 20 cr.; dl. Dimitriu Ursu 10 cr.; dl. Teodor Cocârță 20 cr.; dl. Mihaiu Poenariu 10 cr.; dl. Ioniță Ursescu 20 cr.; dl. Teodor Dimitru Șalvari 20 cr.; dl. Chifor Ursescu 20 cr.; dl. Ioniță Heghea 29 cr.; dl. Ioniță Zdrob 20 cr.; dl. Stefan Stoleriu 20 cr.; dl. Israel Gronich 2 fl.; dl. Wolf Schieber 1 fl. și dl. Schieber propinatorul et comp. 2 fl.

III.

Dela dl. administrator parochial din Părtescii de sus Hilarie Bădăluță pentru mai multe exemplare din Acaftistul Sf. Ioan de Nou din Suceavă 3 fl.

IV.

Venitul curat din conferența d-lui Dr. Adolf Last tinută în localitățile »Clubului român« din Suceavă 14 fl. 90 cr.

V.

Taxa d-lui învățătoriu din Suceavă Georgi Avram pentru a. 1890/1 1 fl.

Pentru toate quotele aceste se exprimă mulțăminta cea mai cordială.

Suceavă, 29 Ianuarie 1891.

Comitetul Societății „Școala română.”

Nobila cucoană Eufrosina de Pantasi, proprietăriță mare din Baiășești, a documentat nu numai în anul 1890 marimozitatea sa către școala din locu, daruind copiilor școlari feliurite requisite de scris și desemn și cărțicele de rugăciuni, eară copilelor lănețe humbac, andrele și cărlige spre a pute mai lesne prospera în lucru, dară această nobilă amică a școlii a dăruit și'n anul aceasta din partea D-sale, eară părintele Ilarion Siretean paroch din Baiășești, din o casetă de D-lui singur depusă în biserica din locu copiilor școlari sermani următoare îmbrăcăinte și requisite.

4 sumane, 4 tulpăne, 9 parechi de opinci, 6 coți de pănură albă, 2 lecturare romănesci a 25 cr. 2 cărțicele de comput a 8 cr. și 2 tăblițe a 15 cr. Pe lângă aceasta toate a mai binevoit nobila cucoană. Eufrosina de Pantasi de a mai dăru școalei acesteia: Jurnalul »Revista politică« pe anul 1888 și Convorbiri Literare pe anii 1886, 1887, 1888.

Pentru toate acestea simte subsemnatul o dătorie plăcută de a esprima nobilei cucoane de Pantasi și părintelui I. Siretean cea mai călduroasă mulțămintă.

Baiășești, 30 Ianuarie 1891.

Alexandru Șuhan,
învățătoriu.

Bibliografie.

Arhiva societății științifice și literare din Iași. Sumariul Nr. 5: Compunerea societății pe anul 1890—1891.

A. D. Xenopol. Răstunarea domniilor fanariote II Tudor Vladimirescu (sfârșit).

M. Vlădescu. Principiile conducătoare în cercetările biologice.

Dr. N. Leon. Catalogul lepidoptelor din România. Ed. Gruber. Congrosul international de psihologie fiziologică.

Notițe și informațion.

Revista poporului.

Sumariul Nr. 8. În noapte învierii (nuvelă) Caton Theodorian. — Unei copile (poesie) Traian Demetrescu. — Tristețe (poesie) Traian Demetrescu. — Durere (nuvele) Florea Simionescu. — Noru (poesie) Lucreția Suciu. — După îngropaciune (impresiune) I. St. Paulian. — Pace (poesie) D. Iurescu. — Fără slujbă (nuvelă) Traian Demetrescu. — Cugetări locot. A. Mănescu. — Epigrame G. N. Constantinescu. — Și cât aş vrea lângă tine, Al. B. Nicolescu. — Poezie și muzică N. Bălănescu. — Bibliografie Magnus. Diverse M. A. Spirescu.

Foița „Revistei politice“.

„Napasta“, dramă de Caragiali.

(Studiu critic.)*

De Adolf Last.

Caragiali poate fi mulțemit cu efectul lucrării sale cele mai recente. Căci dacă după vorba îndelungată, la care aceasta lucrare poetică a dat naștere, discuția nu vra să înceteze și punctele de privire, pe care le oferă, nu sunt istovite încă, aceasta e pentru sine deja un semn, că nu a vorbă de o lucrare de rënd, de acea spumă literară, care dispare înainte de a fi trăit.

Și cu toate aceste trebuie să dicem, că „Năpasta“ n'a fost apreciată încă. Ea a fost lăudată cu multă căldură, a fost atacată cu multă pasiune, dar meritul și cusurul ei intrinsec, n'a fost indicat cu precisiunea și cu claritatea obiectivă, care o merită atât „Năpasta“ ca lucrare poetică, cât și Caragiali ca autor dramatic.

Și aceasta nu e vina criticilor, ei a criticeii noastre, nu este efectul bunei voințe celor ce laudă și al relei-voințe celor ce atacă, ci al metodei, al

*) Autorul acestei critice este un iurist tiner din Fălticeni, care a cetit opera sa în „Clubul român“ din Suceavă într'o conferență a cărei venit a fost menit pentru „Școala română“.

feliului de procedură, care se întrebuintează și 'ntro parte și în ceea laltă.

Și aceasta nu va dispărea din literatura noastră, până ce nu va dispărea și spiritul de școală, încrederea și supunerea autorităților literare, care domnează cea mai mare parte a criticilor noștri, până ce „iurare în verba magistri“ nu va înceta de a fi o dogmă literară. Căci dacă în loc de a întreba operă însăși despre aceea, ce a vrut și despre aceea ce a făcut creatorul ei, în loc de a scruta cartea și intențiunea autorului ei; dacă în loc de aceasta criticii noștri se vor ține după abstracțiuni, după regulile culese aiurea și în alte împrejurări, regulile care și acolo au numai valoare relativă și mișcătoare; dacă în loc de a ne spune ceea ce gândesc d-ilor despre lucrarea în chestiune, ei ne vor dice aceea, ce ar fi gândit Aristoteles sau Lessing despre dânsa, noi vom avea adesea ori o lucrare măsurată, măsurată cu cotul, fie acest cot grecesc, german, francez, dar rare ori o lucrare valorată, apreciată după valoarea ei estetică internă.

Așa dară ceea ce vream a suplini este, de a privi „Năpasta“ și sub acest punct de vedere, neglijat până acuma. Și credem, că nu numai vom ajunge la rezultate nouă, dar și că vom pune în evidență cu mai multă precizie și claritate aceea, ce a fost spus deja până acuma, și mai cu samă că vom putea lămurii puțin motivele, ce au avut atât unii de a lauda, cât și alții de a ataca aceasta drama a lui Caragiali.

Vom indica dară mai ânteiu cuprinsul acestei drame.

Dragomir iubia pe nevasta lui Dumitru, pe Anca. Aceasta respinse ori ce încercare de apropiere din partea lui Dragomir, fiind, că își iubia bărbatul și-i era credincioasă. Dragomir dară se hotărî, al înlătura pe Dumitru și fără multă chibșuire îl omori în pădure. Un locuitor din sat, anume Ioan, trecând prin pădure, îl găsi pe Dumitru, dându-și ultima suflare de viață să-i lua luleau, tutunul și amnarul. El fu prins cu aceste obiecte, invinovațit de acest omor, bătut la instrucția procesului până ce innebuni, tradus înaintea juraților și condamnat la două-deci de ani de muncă silnică. Adevăratul criminal însă, Dragomir, vedându-se la adăpostul pedepsei, așteaptă trecerea unui an și ceru mâna Ancă-i. Aceasta, cu instinctul dragostei sale vie Ancă, simțește ândată adevărata stare a lucrurilor, ca îl bănuște pe Dragomir. Și pentru a găsi mijloace de ași întări bănușala, de a dovedi apoi aceea, ce bănuște și a resbuna în sine aceasta crimă,

care îi a răpit liniștea și fericirea vieții, se hotărî, de a se marita după Dragomir.

Aceasta este — ca și dicem astfel — antehistoricul dramei. Acțiunea dramatică începe nouă ani după moartea lui Dumitru, opt ani după a doua căsătoria a Ancăi. Scena se petrece la munte, într'un sat, în cărciuma lui Dragomir.

Ioan nebunul a scăpat din temniță. Aceasta întâmplare e reprodusă de jurnale. Gheorghe învățătorul satului, stând la vorbă cu Dragomir, îi comunică acestui din urmă nouătatea. Anca nu participează la conversația ambilor bărbați, dar o urmărește cu atențiune. Ea nu-l pierde din ochiu pe Dragomir, observă fie care gest, ce-l face, pândeste fie care cuvânt ce-i iese din gură și numai ței coala aruncă și ea o vorbă, cu scopul vedit, de a pune conversația bărbaților într'o mișcare mai vie și de a putea studia mai bine efectele ei asupra lui Dragomir. Acesta simțind ochii nevestei sale vecinic ațintiți asupra sa, se iritează, devine brusc, se ristește la dânsa. Însă aceasta iritare nu o scoate pe Anca din liniștea ei observatoare, ci devine și ea pentru dânsa un obiect de observare. Vorba bărbaților ajunge și la prescripția pedepsei criminale și Dragomir află dela Gheorghe că pedeapsa se prescrie după zece ani. Aceasta face o adâncă impresie asupra Ancăi și cu o febrilă atențiune ea scrutează efectul, ce aflarea acestei dispozițiuni legale produce asupra lui Dragomir. Ea simțește că a trecut vremea de esitațiune. Deci imediat după plecarea lui Dragomir ea cată să se asigure de Gheorghe de învățătorul satului, care o urmărește de mult cu declarațiile și pretențiunile sale de amor. Cu măestria diabolică a femeii frumoase, într'un joc rafinat de îngăduire și refuzare, ea-și supune vroința acestui tînăr pasionat, îl încunjură cu mrejele planului său ascuns, până ce el se declară gata, de a-i împrumuta la un semn dat brațul său, dea deveni instrument orb la executarea unui plan, pe care nu-l cunoaște. Si acest semn, Anca o repetă, îl va chema încă în noapță aceasta. Gheorghe se depărtează, făcând loc lui Ioan, nebunul, care a scăpat din temniță și care după multă rătăcire a ajuns în satul său și în cărciuma lui Dragomir. Anca, condusă de instinctul pasiunii sale și nevoind a perde nici un mijloc de înaintare pe calea ei de resbunare, îl primesce pe acest nebun cu blândeță, cercetează felul său de sminteală, spre a o putea utiliza cu mai multă înlesnire și îi dă în sine adăpost în casa sa. Acuma însă Gheorghe se întoarce, fără a aștepta semul anunțat și o înștiințează pe Anca,

că bărbatul ei face cinste cu sătenii, își ie rămas bun de la toți și pleacă din sat spre a nu se mai întoarce. A sosit dară ceasul de hotărîre și Anca e hotărîtă. Ea îl concediază pe Gheorghe asigurându-se din nou de oarba sa supunere. Dragomir se întoarce acasă, amețit de bătătură și de frământarea gândului său. Aceasta ameteală îl trădează față cu Anca, limba nu-i mai păstrează taina gândului său și el îi mărturisește, că pleacă numai pentru un an. Prescripția pedepsei va fi implinită. Anca e convinsă. Ea îl trimite să se culce. Nici un moment nu e de pierdut. Ajutorul lui Gheorghe e nesigur cu totul. Anca singură ia barda în mână și se îndreaptă spre odaia, unde doarme Dragomir. El va muri de mîna ei și nebunul va fi omorîtorul. Dar' nu! Moartea în somn e un feliu de continuare a somnului. El trebuie să moară treaz, să aflu de la cine și pentru ce îi vine lovitura de moarte. Anca se dezistă. Cu barda în mână încă, Anca îl aude pe Dragomir trezindu-se din somn cu un țipet de spaimă. El e trezit de un vis sinistru și se repede cu spaimă în cărciuma. A visat că un cap de mort, cu dinții mari vrea să-l muște și îl doare rana, ce o are la mână. Anca se folosește de aceasta stare de tulburare sufletească, ea cată să smulgă taina acestei răni, îi evocă icoana lui Dumitru; îl pune față în față cu Ioan Nebunul; îl silește să asculte de la acesta toate peripețiile nenorocirii sale, care l-au făcut pe nebunul de a crede, că el însuși l'a omorît pe Dumitru; îl face ca el însuși să-i sdruncine nebunului aceasta credință; îi arată nebunului asasinul adevărat; contrariază astfel sufletul pierdut și bolnav al smintitului; atăță nebulia lui; îi produce, îi smuncesece un atac de furie; îndreaptă aceasta furie oarbă pe capul lui Dragomir; îl supune pe acesta terorismului acestei infurii inamicale și torturei sufletesci a desperării nevinovăției innebunite și oprește în fine lovitura mortală, cu care Ioan se năpustește asupra lui Dragomir, spre a-l aduce pe nebunul la culmea desperării sale furioase. Dragomir e sdrorbit și Anca cu sufletul aprins de apropierea resbunării, îl aude mărturisindu-și crima rostind numele jertfei sale. — Ioan Nebunul se sinucide. Anca a găsit în fine mijlocul de resbunare. Ea îl pune la cale pe Dragomir, de a ascunde trupul sinucisului în fântâna curții. Dragomir, pierdut, lipsit de voință și de energie, se supune. Si acuma cu glasul teribil al pasiunii stăpânite de mult dar desfășurate în fine, cu siguranța unei fiare ce se găsește față cu jertfa fără ajutor ea-i aruncă în față invinovățirea că el e omorîtorul lui Ioan

nebulul. Dragomir cu ris spasmodic pe buză cu ochi holbați și cu sufletul sdrorbit și amenințat de noaptea nebuniei, ascultă aceasta invinovățire semeața, vede lovitura finală și dușmanul încrunțat înaintea sa, dar e pierdut, puterea lui e ruptă, cu desăvârșire, el numai are energia de a lupta, e în'ins. Anca își aduce aminte de semnul pus la cale cu Gheorghe, ea-l chiamă pe acesta cu lumina la oblonul ferestei îl trimite să adune oamenii din sat, și în fața lor ea repetă crunta acuzare, năpasta îndrăzneată. Ca un copil fără voință Dragomir e legat spre a fi dat pe mîna judecătoarei. Anca se apropie de dînsul: „Pentru faptă resplată și napastă pentru napastă“.

Nu fără intențiune ne-am oprit mai mult la espunerea faptelor, ce se petrece în amîndouă acte ale „Napastei“ și nu fără intențiune ne-am încercat a le înșira astfel, cum ele se infățisează pe scenă înaintea spectatorului. Dorim ca-ori cât de mic ar fi folosul real al cercetării noastre — cetitorul să nu aflu numai concluziunea, și rezultatul final, ci ca el să fie în deplină cunoștință a cauzei, adevărată să cunoască calea pe care am ajuns la concluziunea noastră.

Si precum am dis, din acest șir de fapte vom desface pe de o parte acțiunea dramei și de altă parte caracterele, ființele care-o pun și sînt puse de dînsa în mișcare și ne vom încerca tot-odată de a afla la fiecare din aceste două părți atât intențiunea autorului, gândul său primordial cât și executarea acestei intențiuni, rezultatul real al gândului său poetic. Vom observa numai încă, că distincțiunea ce vream a face, adevărată cercetarea izolată a acțiunii și a persoanelor nu e tocmai ușoară aici. Căci „Napastea“ aparține — cum vom vedea îndată — acelei categorii de drame, unde acțiunea dramatică e ca să dîcem astfel — internă, unde e mai mult chestiune de aceea, ce simțesc figurele dramatice, decât de aceea ce faptuiesc, cu un cuvînt ea aparține categoriei dramelor psihologice, unde caracterele și acțiunea; obiectivul și reflexul său subiectiv sînt atât de strîns legate, că precizarea unora și a altora implică cu necesitate repetarea unor amărute ale dramei.

Care este dară acțiunea în aceasta dramă, acțiunea în toată simplitatea și claritatea ei poetică, în limpezimea ei primordială, astfel cum se va fi infățșat ea înaintea gândului autorului ei, isbind simțirea sa poetică și devenind pentru dînsul un motiv de poezie și de poezie dramatică? O femeie, care-și pierde bărbatul iubit, prin pasiunea criminală a unui alt bărbat, pe care nu-l iubesc; care-l bă-

nuiesce pe acesta din urmă de săvârșirea crimei și se mărită după densusul numai pentru a găsi elemente de întărirea credinței, mijloace de a se convinge de aceea, ce bănuiesce și a resbuna apoi acest fapt criminal, care i-a răpit tot, cei era scump în viață. Acțiunea se indică de sine. Un sentiment fiind motivul celor, ce se petrec înaintea noastră, dorința de a cunoaște și a strivi pe autorul crimei, acțiunea nu poate fi alta, decât înfățișarea acestui sentiment, mersul său crescând, culminațiunea pregătirea de-snodamentului, și catastrofa ca conștiință logică a desvoltării dramatice. În cazul nostru: motivul fiind ura, dorința de resbunare basată pe bănuiala Ancăi în contra lui Dragomir, acțiunea nu poate fi alta decât înfățișarea acestei bănueli și a urei instinctive din partea Ancăi; acumularea indiciilor, întărirea acestei credinți și mersul progresiv al pasiunii de resbunare contra lui Dragomir; culminațiunea credinței, convingerea și ura aprinsă, vroința stăpănită de o singură pasiune; pregătirea sigură și neflexibilă a peirei lui Dragomir; și în fine aceasta peire, ca o urmare inevitabilă a bănuelii ajunse la convingere, a unei instinctive ajunse la vroință pasionată.

Aceasta este — ni se pare — gândirea primordială a poetului, acțiunea dramatică în simplitatea ei primitivă, expresia limpede a ideii, care a pus în mișcare talentul dramatic al autorului. Si materia era demnă de încordarea talentului său. El s'a găsit față cu un sentiment, a cărui desvoltare cere conștiință adâncă a sufletului omenesc. Ambițiunea poetului l'a făcut să se opriască înaintea unei materii, care a fost și va fi domeniul genialității, a carei profunditate poate fi pătrunsă numai de aleșii, care au fost inzestrați de natură cu talent de divinațiune și pătrundere genială. Aicea e terenul creațiunilor, care sunt independente de moda zilei și de gustul veacurilor, fiind că nu faptele trecătoare, deprinderile fugitive și moravurile schimbătoare sunt obiectul acestor creațiuni, ci însuși sufletul omenesc, acest complex de simțire și pasiune schimbătoare în apărință ale căror fond însă rămâne acelaș la copilăria și bătrâneța individului, la copilăria și bătrâneța omenirii. Poetul a simțit-o mai bine, decât o poate simți ori care altul, că dacă talentul său va fi încoronat de astă dată de succesul ambițiunii sale, dacă măestria în esecutarea planului său va fi pe aceeași treaptă ca și adâncimea psihologică a acestui plan dramatic, că atunci el va întrece cu un pas uriaș pre toți premergătorii sei naționali, că opera sa va însemna o înaintare

neașteptată, o ridicare a literaturii Romănesci la un nivel neașteptat, că numele său ar trebui alăturat cu numele lui Shakespeare, că „Napasta“ și-ar găsi termenul de comparațiune în Othello.

S'ar pare poate că valul vorbii ne-a apucat înainte său că esagerăm, dacă facem aceasta comparațiune. Cu toate acestea nu e nici întâmplare, nici exagerare. Dacă considerăm acțiunea „Napastei“ în simplitatea ei ideală, astfeliu cum am indicat-o mai înainte, găsim fără multă resgândire, că Othello e din aceeași categorie a acțiunilor dramatice. Si aice desvoltarea treptată a unui proces psihologic dela începutul infim prin culmea pasiunii până la sfârșitul logic și inevitabil. Gelosia lui Othello și dorința sa instinctivă de resbunare, acumularea de indicii și pasiunea crescândă, convingerea subiectivă și pornirea spre resbunare la culmea înflăcăării, pregătirea catastrofei și moartea Desdemonei prin mâne lui Othello ca o conștiință necesară a celor, ce s'au petrecut înaintea noastră. Si tot sub acest punct de vedere, adevă în vederea ideii sau celei, ce am numit formă primitivă a acțiunii, trebuie să țicem că „Napastea“ e superioara lui Othello. Ideea ei e, dacă este permis a țice astfeliu, mai modernă. Fondul ei moral se apropie mai mult de idealurile și aspirațiunile veacului nostru. Gelosia, aceasta bănuială, că dragostea noastră e trădată, că e plătită cu profanare și injosire, că aceea, cea devenit parte din firea și sufletul nostru, e vândut tirguit și schimbat ca un lucru venal și ura, dorința de resbunare, ce se bazează pe aceasta adâncă decepțiune a credinței, și simțirei noastre intime, aceasta galozie și aceasta ură sunt sentimente curat egoiste. Amorul propriu primesce o lovitură cruntă, lăcomia tâlhărească a pătruns în taina comoarelor noastre, fericirea și mândria posesiunii exclusive e sdruncinată și natura noastră egoistă se revoltază, scărșnim din dinți, precum o facem, când prindem hoțul, care-și a întins mâna la avuția, la proprietatea noastră. Manifestare netăgăduită de egoizm. Cu totul altfeliu ura din „Napasta“. Motivul ei apropiat e cu totul altruist. E adevărat că și aici cauza primitivă e de natură egoistă. Afecțiunea pentru bărbatul ucis. Dar aceasta nu schimbă nici de cum natura sentimentului esistent. Tot astfeliu e cauza comună tuturor simțirelor așa țice sociale, fiecare sentiment altruist își are rădăcina, cauza primordială într'o mișcare sufletească de egoizm. Dar aceasta cauză dispăre în fine, cedând locul efectului, care devine la rândul său cauza hotăritoare a acțiunilor noastre. Astfeliu persoana Ancăi nu mai e în joc, sufletul ei a murit

deodată cu dragostea ei și nu e fericirea ei proprie în chestiune, nu e satisfacțiunea ei proprie, la care răsune și care e motivul acțiunii sale. Singurul gând, care-o stăpânește e icoana bărbatului iubit, singura pasiune, resbunarea contra criminalului, satisfacțiunea ce-o așteaptă umbra mortului, care nu mai e în stare de a-și o lua singur și al cărui organ a devenit ea. Abnegațiune perfectă de propria sa persoană, viețiune exclusivă pentru un scop afară de sine — disparițiune completă a egoismului.

Si aceasta este — ni se pare — cauza principală, care a făcut ca o mare parte a criticilor noștri însemnați să primească „Năpaste“ cu multă bunăvoință și cu laudă sinceră. Ideea modernă, spiritul altruist, al cărui adieră trece prin întreaga acțiune a „Năpastei“, mișcarea ei pe terenul cel mai nobil al moralei noastre tinere a făcut, ca criticii noștri, care în majoritatea lor mai valoroasă sunt adepți entusiasmați ai estetice moderne, basată pe principiile moralei moderne, ca criticii noștri să primiască cu căldură prietenească lucrarea lui Caragiali, a cărei idee e o afirmare artistică a vederilor lor estetice.

Astfelu idea acestei drame, forma acțiunii pe care am numit-o primitivă, așa cum credem noi, că se va fi înfățișat dintru 'ntăiu în cugetul poetului, această idee de o simplitate artistică și de o energie profundă este cauza laudelor, ee le-a primit „Năpastea“.

Să vedem acuma, cum își a realizat Caragiali energica sa concepțiune, care este proporția între concepțiunea și esecutarea ei, cum a pus el în evidență reală planul său, de o dezvoltare simplă, de mers treptat, și de o necesitate logică în mersul și în dezvoltarea sa, cu un cuvânt care este în realitate acțiunea ce ne o înfățișează Caragiali în acele două acte ale „Năpastei“ ?

Un lucru ne oprește din capul locului. Este împrejurarea că acțiunea începe nouă ani după săvârșirea crimei Acțiunea întreagă n'are o durată mai lungă, decât de douăsprezece ciasuri. La început o găsim pe Anca, calcând pe dibuite, ascuțindu-și urechea la fie care cuvânt, ațintindu-și ochii la fie care mișcare a lui Dragomir, ascundându-se după pereți, intrând pe neașteptate după ușe. Aceasta este și nu poate fi altceva decât semnul material, poate prea material, că Anca se află încă în starea ei de indocală, că ea bănuiește încă. Vra să dică, opt ani au trecut pentru dânsa, fără ca ea să easă din indocală, fără ca bănuiala ei să găsiască elemente de afirmare și

fără ca prin consecință hotărîrea ei se afle vre-o îmboldire. dorința ei de resbunare vre-o cauză de inanitare. A crede că o stare sufletescă poate să se menție în același stadiu cu aceeași vigoare neschimbătoare opt ani de a rândul este deja foarte hasardat și nepotrivit cu firea lucrurilor, dar a crede apoi că aceasta stare psihologică, care a devenit — ca să dicem astfelu — un obicei al sufletului nostru poate să treacă cu rapiditatea de douăsprezece ciasuri prin întreaga scală a dezvoltării înaintându-se, se ajungă la culme, să aducă cu sine imediat consecința logică și s'o și realizeze — aceasta este o imposibilitate sau cel puțin o improbabilitate psihologică foarte însemnată.

Și de ce oare plecat-a Caragiali de la aceasta premisă atât de puțin probabilă? Ce folos, ce valoare dramatică primit-a el în schimb de la dânsa pentru a o accepta? Lucrarea sa ne dă răspunsul la aceste întrebări: Prescripțiunea pedepsei criminale e la noi în țară de zece ani. Nouă ani trecuți sunt, dară nouă decimi ale prescripțiunii — prescripția aproape sfârșită. Vra să dică o dispozițiune a codicelui penal Român, un lucru cu totul accidental, cu totul exotic și strain de interiorul acțiunii și al caracterelor e introdus în țesetura scurtă a acțiunii dramatice. Și eată cum e introdusă! Aceasta dispozițiune legală, pentru a avea oare-și care însemnătate în dramă, pentru a influența mișcarile persoanelor, trebuie să fie conosită de dânsesele. Și Dragomir, acest om, care a stat nouă ani deplini în locul crimei, fără a-și bate capul de pravila și rânduelile ei, ajunge la aceasta conștiință necesară. Dar cum? Prințu pură întâmplare! Jon Nebunul a scăpat din întâmplare din temniță și tot din întâmplare Gheorge, învățătorul satului, citește în fața și în aușul lui Dragomir aeeasta „întâmplare a dîlei.“ Și aceasta cetire devine ocazia, că Dragomir, să afle de la Gheorge articolul legii asupra prescripției. Se poate ceva mai artificial și mai silit? Si resumatul este, că un lucru cu totul exotic și o pură întâmplare devin un element de mișcare dramatică.

Anca, care — precum am dis — se află de opt ani într'o stare neslabită de indocală, care s'a deprins deja cu starea sa de vecinică observare — Anca e atentă și acuma ea observă efectul ce produce aflarea acelei dispozițiuni legale și pre-

pusul ei se ațită din nou, bănuiala se trezește. Accentuăm, că în toată conversația între Gheorge și Dragomir, ea nu află nici un element de convingere — și noi o vedem și ea însăși ni-o spune, că tot bănuiala e aceea ce-o mișcă. Dar în sfârșit bănuială ei e din nou tredită și Anca își pregătește mijloacele de acțiune, ea se asigură de amorul și prin aceasta de ajutorul lui Gheorge. Dar imediat ea află, că Dragomir își ia rămas bun de la săteni, Dragomir vine acasă și-i spune, că el pleacă numai pentru un an — nici o indoeală nu mai poate fi, el se simte vinovat, el vra să se folosească de termenul de prescripțiune, el este ucigașul. Anca este convinsă. Vra să dică tranzițiune nemijlocită de la bănuială la convicțiune. Acea trecere treptată de la antea mișcare sufletească până la culmea ei, acea dezvoltare firească și artistică a sentimentului, indicată prin înca lucrurilor și prin natura dramei psihologice, a dispărut cu totul aicea, e stearsă cu desăvârșire și ceea ce găsim e începutul și sfârșitul unei dezvoltări, fără a avea firile ei de legătură.

Așa dară Anca este convinsă. Consecința inevitabilă este, că ea trebuie să acționeze. Și Anca acționează. Ea se hotărăște a resbuna ea însăși moartea lui Dumitru, a curma cu propria ei mână ăilele lui Dragomir. Aceia acțiunea face un pas îndărăt. Căci, precum am vădut, Anca vroia să întrebuițeze brațul lui Gheorge. De aceea ea a fost pus la încercare amorul și devotamentul său, de aceea s'a incredințat de ajutorul său și de oarba sa supunere — cu un cuvânt ea își a pregătit cu multă băgare de samă executarea planului. Dar întreaga aceasta pregătire devine cu totul inutilă de odată cu schimbarea planului. Hotărîrea — și precum vom vede mai la vale, hotărîrea cu totul nemotivată sau cel puțin nemotivată în mod dramatic suficient — hotărîrea încă de a acționa singură și de a-l înlătura pe Gheorge, stingheresce firul acțiunii și ceea ce urmează incetează de a fi înaintarea șirului început.

Cu toate aceste hotărîrea părăsită e înlocuită prin alta — acțiunea nu stă pe loc. Anca ia barda în mână și se îndreaptă spre odaia în care doarme Dragomir. Un monolog, Anca se oprește, lasă barda din mână — și adoua deciziune este și ea părăsita. Si aicea se presentă un moment penibil. Acțiunea, ajunsă la culmea dezvoltării psihologice, împinsă spre desnodamentul său fatal

cu toată tăria a împrejurărilor premergătoare, acțiunea se oprește pe loc. Anca a eșit din starea sa de indoeală, aceea ce căuta ea cu veghiare neadormită opt ani de a rândul, aceea la care năzuia ea cu încordare neslăbită a firei sale întregi, ea a aflat-o în fine, ea știe, ea este convinsă că Dragomir este într'adevăr criminalul bănuit, că Dragomir este ucigașul lui Dumitru. Ce urmează de aicea? Ce se va întâmpla în consecință? Noi nu o știm și — ceea ce e și mai rău — nici Anca nu o știe. Noi știm numai, ce nu va fi, știm, că ea nu-l va întrebuița pe Gheorge la îndeplinirea planului său de resbunare, știm de asemenea că nici-mână ei proprie nu va concura la aceasta îndeplinire, dar ceea ce se va întâmpla în realitate, ceea ce va complecta șirul anterior, ceea ce va fi concluziunea, noi nu-o putem găci de loc, ne rămâne cu totul neconoscute. Acțiunea este pur și simplu infundată.

Si este caracteristic aceea, ce face autorul, pentru a eși din aceasta infundătură. Este caracteristic, pentru că vedește, că autorul a simțit foarte bine situațiunea penibilă, în care a intrat. El începe de la început. Anca, care e convinsă deja, începe din nou torturarea sufletească a lui Dragomir, ea cată din nou argumente de convingere, se încearcă încă odată, de a aduce sufletul său desechilibrat la deseserare și a stoarce din sufletul său desnădejduit marturisirea faptului său criminal. Se pare că autorul vroiește a repara acuma greșala sa primordială, că se încearcă a ne arata acuma acel stadiu de tranziție, prin care trebuia să treacă Anca, spre a ajunge de la bănuială la convingere. Și acuma Caragiali găsește accentele adevărate ale talentului său mult lăudat, acea adâncă pătrundere în sufletul omenesc, care e darul și calitatea măiestriei adevărate. Dragomir se tredește din somn, înspăimîntat de visul său, indicat mai înainte. Aceasta manifestare simplă dar adevărată a conștiinței destrăbălate, utilizarea acestei stări de demoralizare din partea Ancăi, evocarea spectrului lui Dumitru, confrontarea nebunului Ioan cu Dragomir, ațitarea celui antaiu, furia nebunatică a acestui suflet pierdut, tortura morală și chinul trupesc, la care este spus cel al doilea, iritațiunea sa nervoasă, dorința sa febrilă, de a scăpa din acest loc de pierdare, de a-l lua cu sine, de a-l adăposti și pe nebunul, pe aceasta jertfă nevinovată a crimei sale și de a ispăși măcar astfel pământul său roditor — aceste sunt

tot atâtea accente mișcatoare de psihologia adâncă și adevărată, tot atâtea urme luminoase ale unui talent ales, care fac onoare nu numai acestui talent de observațiune pătrunzătoare, ci și literaturii, pe care acest talent a îmbogățit cu o pagină pe atât de frumoasă, precum e de rară. Netăgăduit, acesta scene aparțin celor mai maiestrelor din câte le-a scris Caragiali. Două lucruri rămân însă regretabile, dacă privim aceste scene ca parte integrantă a dramei întregi, dacă le considerăm din punctul de vedere al desfășurării acțiunii întregi. Am văzut, că elementul cel mai puternic în aceasta parte de acțiune psihologică este Ioan nebunul și întrebuintarea, ce face Anca de nebunia sa. Ei bine acest element principal nu se leagă cu necesitate de țesutura acțiunii. Ioan nebunul este introdus în acțiune printr'o pură întâmplare. Scăparea lui din temniță — așteptată întâmplare. Ajungerea vestei la auzul lui Dragomir — a doua întâmplare. Sosirea Nebunului în sat și în casa lui Dragomir — a treia întâmplare. Și aceasta întâmplare devine, precum am văzut, un element al acțiunii. Eară-și purul accident ridicat la nivelul unui motiv de mișcare acolo, unde toate întâmplările ar trebui să se înlănțuiească și să urmeze firesc și cu conștiința logică una de dealta. Ceea ce regretăm însă mai mult, decât aceasta greșală tehnică în expunerea dramatică este împrejurarea, că aceste scene atât de maiestrelor sunt răpite de la locul lor natural și așezate aiurea, într'o megieșie cu totul nepotrivită, că ele sunt puse la sfârșitul dramei, unde după dezvoltarea psihologică anterioară și terminată ele nu mai au rațiune de a fi, pe când începutul dramei, bănuială, creșterea ei nesimțită și urcarea ei la culmea convingerii ar fi fost locul lor firesc, care le-ar fi pus în adevăratul relief, cel merită ele.

Ei bine! Începutul început încă odată a ajuns din nou la sfârșit și a ajuns la acest sfârșit cu mai multă rapiditate de mișcare, cu mai multă pornire spre deslegare finală. Anca a găsit din nou convingerea căutată încă odată și a găsit-o de astă dată prin mărturisirea stoarsă din gura lui Dragomir, stoarsă de conștiința sa sdruncinată și de sufletul său sguduit până în temelie sa. El putea mai înainte să se răstiască măcar la Anca, și n'o mai poate; el putea să se apere pentru momente, să se depărteze de la aceasta muștrare neadormită a conștiinței sale împovărate și n'o mai

poate; energia sa e nemicită, voința sa bărbătească dispore în fața voinței suverane a acestei femei; sufletul său este pierdut, mintea sa întunecată, rezistența sa sfărâmată — el vorbește ce vra Anca, face ce-i cere Anca, cu un cuvânt el e la dispoziția, la discrețiunea acestei femei, un copil o jucarie în mâna ei. Ei bine în asemenea situațiune, ajunsă și resajunsă la culmea dezvoltării posibile, cerend imperios concludsiunea, consecința finală acțiunea de resbunare — care va fi aceasta concluzie, eceasta consecință, care va fi acțiunea. ce trebuie să urmeze acum? Cu părere de rău trebuie s'o dăcem, că nici acum nu suntem în stare a-o spune, n'o știm nici noi, nici Anca și nici autorul se pare n'a știut-o. Acțiunea e oprită cu desăvârșire, e infundată până într'atâta, că începe a simți drumul de ieșire, că se învederează singurul mijloc de scapare, că-l aștepti în fine pe — deus ex machina.

Și acel deus ex machina, care a faptuit atâtea minuni pe scena teatrală; care a tăiat de atâtea ori nodul gordian, pe care autorii, încalcătorii lui n'au știut să-l desfacă, el apare în fine în chipul lui Ioan nebunul, tot al acelui Ioan, a cărui intervențiune accidentală a trebuit să imple multe goluri în această dramă. Ioan nebunul, care din întâmplare a scăpat din temniță, care din întâmplare a ajuns în casa lui Dragomir; Ioan nebunul, care de nouă ani poartă'n sine blastemul nebuniei, care nouă ani e espus la impulsioni inamicale, și a cărui furie până acum se îndreptase în contra obiectelor, ce-l înconjurau, fără a percelita existența sa proprie; acest nebun, e cuprins și acum de un atac de furie, dar de astă dată furia lui se îndreaptă în contra sine înseși-el se sinucide. Precum vedem, eara-și o pură întâmplare, un accident cu totul isolat, fără legătură cu aceea ce a precesat și fără umbră de conexitate sau de apropiere măcar cu șirul adevărat al acestei acțiuni dramatice, cu faptele ce ne interesează și de care vroeste autorul să ne interesese. De astă dată însă aceasta întâmplare nu mai este numai un motiv de mișcare, un espedient de tehnică dramatică ci un mijloc de concludsiune, de terminarea unei dezvoltări, de acoperire finală a unei clădiri dramatice.

Și cum e întrebuintat acest mijloc, aceasta întâmplare? Am amintit-o deja. Anca vede slabăciunea complectă a lui Dragomir, lipsă totală de împotrivire și-l pune, îi poruncește de arunca,

cadavru în fântâna curții, de a împrăști astfel sângelui mortului, îl acuză apoi — tot basată pe energia lui dispartă cu totul cu îndrăzneală obraznică, că el e ucigașul sinucisului, că el l'a omorit pe Ion și îl dă pe mâna justiției. Cine ar fi putut găci acest sfârșit straniu? Unde e urma sau măcar firul cât de subțire care leagă aceasta peire — dacă peire este — cu întreaga dezvoltare antecedentă? Ce legătura există într'acest soi de respătă și vină dramatică, între aceasta resbunare și actevitatea premergătoare a Ancăi, a organului de resbunare? Sau-că să revenim la comparațiunea noastră — ce ați dice, dacă Othello n'ar ucide-o pe Desdemona; dacă la sfârșitul acelei tragedii s'ar naște un dezastru, să dicem o inundațiune, și rolul lui Othello s'ar mărgini numai de a nimici restul stavilei și de a refuza Desdemonei barca de scăpare, în care el singura întrat? Am rădica umerile, precum trebui s'o facem la acest sfârșit al „Napastei“.

În resumat: Întâmplarea, ca un element principal de mișcare; lipsă de gradațiune psihologică

de o parte; dezvoltarea psihologică mutată din locul ei firese de altă parte; acțiune șovaelnică, acțiune ce se infundă; și în fine lipsă de legătură logică în înșirarea faptelor infatoșate. Concepțiune plină de putere adâncă — execuțiune lipsită de energie poetică.

Si dacă am dis mai nainte, că acea putere psihologică a concepțiunei este cauza principală a laudelor vie, ce le-a primit autorul „Napastei“, trebuie să dicem acuma, că lipsa de energie, de fermitate în execuțiunea ei este cauza principală a atacurilor tot atât de vie. Acei ce l'au atacat, au cautat alte motive; au invocat codicele de estetică german, francez etc. Dar adevăratul motiv residă aice. Căci o dezvoltare simplă, logică și artistică a unei materii atât de adâncă și frumoasă va ști tot de-a-una să amuțiască regulele învățate de a rost, va fascina și va învinge și critica cea mai preocupată și va sili la recunoștiunță și la respect și pe criticul cel mai rău voitriu.

(Va urma.)

Editor și redactor responsabil: **Dr. Matei Lupu.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tipografia

EREDILOR RUDOLF ECKHARDT,

CERNAUȚ, Piața Austriei Nr. 3,

recomandă

stabilimentul său tipografic

pentru tot felul de lucrări tipografice

și în toate limbele,

cu prețuri foarte moderate.

Mare deposit de imprimate cu prețuri scădute pentru P. T. dirigătorii, comune și privați.